

Inför Pre-COP 25 i Costa Rica - det lilla landet med de stora klimatambitioner

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsnation, enligt regeringsförklaringen. En av konkurrenterna är Costa Rica, världsländ för 2019 års pre-COP. Costa Rica ska nå 100% förnybar el år 2021 och vara helt klimatneutralt till år 2050; läs vår granskning av landets klimatarbete här.

Om Costa Rica

Landet har 4.9 miljoner invånare, varav ungefär en tredjedel bor i huvudstaden San José. Costa Rica är 51 100 km² stort, strax större än Danmark, och har 1 290 kilometer kustlinje. Trots den beskedliga storleken finns ca 5 % av världens alla arter i landet, vilket gör det till ett av de rikaste länderna när det gäller biologisk mångfald. BNP per capita angavs år 2016 till cirka 16 400 USD.

Pre-COP 25

FN:s klimatförhandlingar år 2019, COP25, äger rum i Santiago, Chile i början av december 2019. Läs mer om dessa på klimatförhandling.se. Pre-COP, där material tas fram och tekniska förhandlingar förs inför huvudmötet, sker i år i Costa Rica, exakta datum och dagordning publiceras på UNFCCCs hemsida.

Costa Rica – en ledande klimatnation

Costa Ricas styre anger att landet vill vara ett föregångsland i klimatarbetet, dels för att vara ett föredöme för andra länder, men även för att de är ett land som är hårt utsatt när klimatet förändras.

Ett viktigt och tidigt steg i klimatarbetet togs när Costa Rica år 1996 införde Payments for environmental services (PES), i syfte att minska avskogningen. Programmet innebär att staten betalar för kollagring, hydrologiska tjänster samt skydd av biologisk mångfald och landskap. Cirka 200 miljoner US dollar investerades mellan år 1997-2004 för att skydda skog, etablera skogsplanteringar och säkerställa över 8 000 skogsägares inkomst. Tillsammans med instiftandet av landets första skogsbrukslag, vid ungefär samma tidpunkt, blev detta en slags startskott för Costa Ricas mer systematiska arbete med hållbar utveckling.

2012 lanserade regeringen Costa Ricas Carbon Neutrality Program, med syfte att minska landets klimatpåverkande utsläpp. Inom ramen för programmet kan företag och organisationer delta i en nationell marknad med handel med koldioxidkvivalenter; en utsläppshandel. Handeln sker efter att företagen först minskat sina egna utsläpp enligt en fastslagen färdplan, och deltagande företag certifieras och får plats i ett nationellt register över koldioxidavtryck.

År 2017 lanserade Costa Ricas regering den andra fasen av programmet, Carbon Neutrality Program 2.0. Certifieringskategorierna utvidgas vilket förväntas attrahera fler företag och uppmuntra andra aktörer att delta i programmet.

En viktig och mindre formell aktör i Costa Ricas klimatarbete är den costaricanska diplomaten Christiana Figueres, som 2010 utsågs till generalsekreterare för FN:s klimatorgan UNFCCC och som haft en helt central roll i framtagandet av FN:s Parisavtal. Även efter att Figueres lämnade UNFCCC 2016 har hon haft en viktig roll i internationella klimatsammanhang.

Costa Ricas nuvarande president, Carlos Alvarado Quesada, intog en för ett relativt litet land central position på The World Economic Forum i Davos i januari 2019, där han lyfte utvecklingsländerns roll som ledare i klimatarbetet. Quesada sade bl.a. att "Our ambition is not only to do this on our own, we want others to follow", och tog avstånd från det ofta upprepade påståendet att tillväxt och hållbarhet inte kan gå hand i hand. Liksom Figueres, betonar Quesada vikten av att inspirera befolkningen att vara med i omställningen, inte minst yngre, med någon form av klimaträttvisa som grund. Quesada vill visa att hållbarhetsarbete i Costa Rica triggat nya innovationer, samhällsutveckling och skapar nya jobb.

Costa Ricas klimatstrategi

För att Costa Rica ska nå sitt mål om koldioxidneutralitet måste utsläppen av växthusgaser reduceras med drygt 170 000 ton per år till år 2030, enligt de beräkningar det tidigare presidentskapet lade fram när målet presenterades. Målet ingår

nu i landets åtagande till FN:s Parisavtal, *Nationally Determined Contributions* (NDC); år 2021 ska de nå 100 % förnybar elektricitet, och år 2030 ska nettoutsläppen av CO₂-ekvivalenter vara max 9 473 000 ton/år, med mål på max 1.19 till år 2050 och 0.27 år 2100. Därtill ska Costa Rica minska sina utsläpp av växthusgaser med 44 % i jämförelse med "business as usual" och en minskning med 25 % år 2030 jämfört med 2012.

Costa Ricas regering beslutade år 2007 att anpassa sina nationella prioriteringar efter globala klimatåtgärder och har därmed utarbetat en långtgående klimatstrategi. Därtill har även en övergripande plan som inkluderar alla ekonomiska sektorer, relevanta myndigheter och akademiska institutioner tagits fram.

Klimatstrategin består av fem komponenter:

- *Mätvärden*: Ett verifierbart, korrekt och pålitligt mätsystem ska utvecklas med inbyggda system för övervakning.
- *Reduktion*: För att minska utsläppen behöver komplexa miljömässiga, ekonomiska och sociala aspekter räknas in. Därmed måste sektorerna energi, transport, jordbruk, markanvändning, industri, avfallshantering och turism integreras. Främjandet av utsläppsneutrala verksamheter förväntas ge incitament för ytterligare åtgärder.
- *Sårbarhet och anpassning*: Det övergripande syftet är att minska sårbarheten inom alla sektorer och ekosystem. Det ska göras genom åtgärder inom katastrofriskhantering, forskning och övervakning, varningssystem och kapacitetsuppbyggnad.
- *Kapacitetsuppbyggnad och utbildning*: För att ha möjlighet att göra en omfattande förändring i samhället måste människor informeras, utbildas och delta aktivt i klimatfrågor.
- *Kultur och allmänhetens medvetenhet*: Möjligheter att minska påverkan på klimatet är knutna till utbildning, kultur, innovation samt teknisk förändring.

100 % förnybar el 2021

I dagsläget kommer 98 % av Costa Ricas elektricitet från förnyelsebara källor, främst från vattenkraft men även vind-, sol-, och bioenergi samt från geotermisk energi. Under 2016 drevs landet av 100 % förnyelsebar el i hela 250 dagar.

År 2015 trädde den sjunde nationella energiplanen i kraft, med slutår 2030. Den syftar till att stödja fortsatt utveckling av förnybar energi, energieffektivitet samt låga utsläpp från transportsektorn. Till år 2050 ska Costa Rica enligt planen som involverar transport-, energi-, och jordbrukssektorn 'The National Decarbonization Plan 2018-2050' vara helt koldioxidneutralt. År 2035 ska 70 % av Costa Ricas bussar vara elektrifierade, vilket är en siffra som ska öka ytterligare till år 2050 då 100 % av landets bussar ska köras på el.

Det elektrifierade landet

Liksom för Sverige är utsläppen från transportsektorn en av landets främsta utmaningar på klimatområdet, och det krävs en omfattande reduktion för att nå de ambitiösa målet att bli det första utsläppsneutrala landet i världen. Konkret ska hela transportsektorn enbart drivas av förnybara drivmedel inklusive el år 2030; mycket likt det svenska målet. Detta ska inte nås genom förbud mot fossila bränslen utan genom att nya policys och initiativ som är fördelaktiga för förnybara bränslen premieras, vilket i sin tur förväntas leda till att fossila bränslen automatiskt fasas ut. Då det fortfarande är tillåtet att bruka fossila bränslen är ambitionen att landet ska kompensera för utsläppen från dessa på annat håll, till exempel genom trädplantering eller förbättrad markanvändning.

Lagen om incitament och främjande av transportelektrifiering, både gällande offentlig och privat sektor, instiftades i Costa Rica i början av 2018. För den privata sektorn fastställs finansiella förmåner (skatteförmåner, för mervärde, konsumtion, ägarandel, import- och bolagsskatt, upp till 5000 USD/fordon) och icke-finansiella incitament (märkningsprogram, undantag för trafikbegränsningar, subventionerad parkering samt främjande av laddstationer) för att främja försäljningen av elbilar.

Förhoppningen är att förmånerna för elbilar ska öka försäljningen och därmed konkurrera ut bilar som drivs på fossila bränslen. Det kan i sin tur leda till att utsläppen peakar redan 2029, alltså ett år tidigare än det uppsatta målet. Till 2030 kan en minskning mellan 0.4-1,1 ton koldioxidekvivalenter ske, motsvarande 2-6 % av växthusgasminskningen, jämfört "business as usual". Det här utfallet är baserat på två olika penetrationskurvor. Om å ena sidan elmarknadspenetrationen följer en linjär kurva över tid kommer utsläppen fortsätta växa men i en lägre takt, som ett resultat av främjandet av åtgärder inom eltransport. Om den elektriska fordonspenningen å andra sidan följer en logistisk kurva kan Costa Ricas utsläpp peaka år 2029 för att sedan fortsätta minska, som ett resultat av att konventionella fordon i hög grad ersätts av elbilar.

Klimatanpassning – apelsiner är det nya kaffet

Kaffe är en viktig del av Costa Ricas nationella identitet och centralt för landets ekonomi, men landets kaffeproduktionen hotas av allt mer frekventa och intensiva torrperioder, översvämningar och stormar. På grund klimatförändring och ökad konkurrens ställer allt fler om från kaffe till apelsiner och annan frukt som är bättre anpassade till varmare temperaturer.

Scenarier för 2030-2035 visar att ungefär hälften av Costa Ricas norra region förväntas drabbas av omfattande torka, eventuellt kombinerat med häftigare skyfall. Längre fram förväntas delar av Costa Rica att drabbas av ökade havsnivåer, vilket i sin tur påverkar dricksvattnet och bevattningsmöjligheter. Sammantaget kommer det att krävas omfattande arbete i Costa Rica för att förbereda för och anta åtgärder för att minska konsekvenserna av klimatrelaterade förändringar, till exempel måste barriärer byggas, träd planteras för erosionskontroll, kanaler förbättras för att kontrollera vattenflöden och hänsyn måste tas till befolkningen i drabbade områden.

Möjligheter och utmaningar

Costa Rica investerar 8 % av den årliga statsbudgeten i offentlig utbildning. Det ger möjligheter att utbilda befolkningen och stärka universitetsforskningen inom den vetenskap och ny teknik som behövs för att främja uppsatta mål inom reducering av koldioxidutsläpp och anpassning till ett förändrat klimat. Den förre presidenten Alvarado menar att den nödvändiga omställningen av det ekonomiska systemet kräver att alla medborgare är med på tåget. Därför har åtgärder att förbättra utbildningsmöjligheter inom området utvecklats, med syfte att främja nödvändiga beteendeförändringar.

Costa Rica ses som ett föregångsland inom klimatområdet då de går fortare fram än de flesta andra när det gäller att reducera utsläpp, samtidigt som de liksom många andra möter svårigheter att balansera de ekonomiska svårigheterna med att begränsa utsläppen. En annan utmaning som Costa Rica står inför är att de snabbt måste hitta ett drivmedel som kan ersätta de konventionella bensin- och dielsfordonen. I takt med att landet blir rikare ökar försäljningen av bilar. Försäljningen av elbilar går däremot trögt ännu så länge, vilket tros bero på att de är dyrare än bilar som körs på andra drivmedel. Då Costa Rica i princip börjar från början när det gäller omställningen till förnybar energi på transportområdet är tiden knapp för att klara målen, och liksom i Sverige kan en del av lösningen finnas i att utveckla och förbättra kollektivtrafiken som en del av lösningen.

I samband med pre-COP återkommer vi med en uppdaterad analys, men ser i nuläget att det pågår en för klimatet mycket glädjande kamp om ledarskap. Här kan Sverige och Costa Rica lära av varandra, trots att länderna är så olika.

Källor:

Climate Action (Uppdaterad 20 januari 2017). *Costa Rica pledges carbon neutrality by 2021*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig: http://www.climateaction.org/news/costa_rica_pledges_carbon_neutrality_by_2021

NAMA: Nationally Appropriate Mitigation Action (u.å.) *Costa Rica's Climate Change Strategy*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig:

<http://www.namacafe.org/en/costa-ricas-climate-change-strategy>

Climate action tracker (u.å.) *Current Policy Projections*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig:

<https://climateactiontracker.org/countries/costa-rica/current-policy-projections/>

Climate Watch (u.å.) *Greenhouse Gas Emissions and Emissions Targets*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig:

<https://www.climatewatchdata.org/countries/CRI>

Dobles Mora, R. (Juni 2007) *Costa Rica's Commitment: On The Path To Becoming Carbon-Neutral*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig:

<https://unchronicle.un.org/article/costa-rica-s-commitment-path-becoming-carbon-neutral>

Fabre, M. 24/3-19. *Costa Rica vill vara det första landet i världen att uppnå kolneutralitet*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig: <https://www.novethic.fr/actualite/environnement/climat/isr-rse/bonne-nouvelle-le-costa-rica-veut-etre-le-premier-pays-au-monde-a-atteindre-la-neutralite-carbone-147051.html>

INDC (2015) *Costa Rica's intended nationally determined contribution.*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig:

<https://www4.unfccc.int/sites/ndcstaging/PublishedDocuments/Costa%20Rica%20First/INDC%20Costa%20Rica%20Version%202%200%20final%20ENG.pdf>

Escape Artist (u.å.) *Impacts Of Climate Change On Costa Rica*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig:

<http://www.escapeartist.com/costa-rica/live/impacts-climate-change-costa-rica/>

Irfan, U. (Uppdaterad 17 juli 2018) *Costa Rica has an ambitious new climate policy — but no, it's not banning fossil fuels*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig: <https://www.vox.com/energy-and-environment/2018/7/17/17568190/costa-rica-renewable-energy-fossil-fuels-transportation>

United Nations Climate Change (u.å.) *Christiana Figueres*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig:

<https://unfccc.int/about-us/the-executive-secretary/former-executive-secretary-ms-christiana-figueres>

UNDP, NDC Support Program (u.å.). *Costa Rica*

Hämtad februari 2019

Elektronisk källa, tillgänglig:

<http://www.ndcs.undp.org/content/ndc-support-programme/en/home/our-work/geographic/latin-america-and-caribbean/costa-rica.html>